

А. М. Фесенко, Л. О. Розсоха

Миргород

МИРГОРОД – місто обласного значення Полтавської області. Знаходиться на р. Хорол (притока Псла, бас. Дніпра), за 105 км від обл. центру. Пл. 19 км². За переписом насел. 2001, проживали 42 886 осіб (складає 91,9 % до 1989); станом на 1 січня 2017 – 40 195 осіб; переважно українці. Залізнична станція. Проходять автошляхи Пирятин–Гребінка, М.–Хорол, М.–Поділ (Великобагачан. р-н), Лубни–Опішня (Зіньків. р-н; усі – Полтав. обл.). Мікрорайони: Личанка, Лісок, Мінзаводський, Почапці, Промисловий, Спортивний, Центральний. Є 22 внутр.-міські автобусні маршрути. За нар. переказами, назва пов'язана з тим, що раніше тут було зручне місце для ведення мирних переговорів між сусід. народами та племенами. М. – одне з найдавніших поселень Лівобереж. України. Дослідники вважають, що його засн. у 12–13 ст. як сторож. пункт сх. околиці Київ. Русі. Вперше згадується у писем. джерелах 16 ст. 1576 за рішенням польс. короля Стефана Баторія М. став центром реєстр. козац. полку. Миргородці брали участь у селян.-козац. повстаннях проти польс. шляхти під керівництвом П. Бута (1637) і Я. Остряниці (1638). У 1648–1782 функціонувала козац. військ. й адм.-тер. одиниця Миргород. полк. Миргород. козац. полк був одним із найбільш боєздатних і стійких у війську Б. Хмельницького під час Визв. війни, його козаки були учасниками Корсун., Пилявец. (обидві – 1648), Зборів. (1649), Берестец. (1651) і Батоз. (1652) битв, а також багатьох військ. походів наприкінці 17 – на поч. 18 ст., Пн. війни 1700–21 (у 1708–09 у М. знаходилася штаб-квартира генерал-фельдмаршала рос. армії Б. Шереметєва та генерал-майора О. Волконського), рос.-турец. війн 1735–39, 1768–74 та ін. Миргород. полковники: М. Гладкий (1649–52), Г. Лесницький (1653–54, 1657–58, 1660), Д. Постоленко (1664–66), Г. Апостоленко (1666–68), Г. Гладкий (1669–70), М. Кияшко (1670–71); Павло Охрімович (1671, 1672–83), Данило Павлович (1683–1727; відтоді був гетьманом Лівобереж. України) і Павло Данилович (1727–36) Апостоли; В. Капніст (1737–50), Я. Троцький (1751–52), Ф. Остроградський (1752–68), Ф. Заньківський (1771–82). У 1649 до Миргород. полку входили 16, 1658 – 4, 1764 – 16 (Миргородська перша, Миргородська друга, Багачан., Білоцерків., Власів., Говтвян., Городис., Кременчуц., Омельниц., Остапів., Потоц., Сорочин., Устивиц., Хорол., Шишац. і Яреськівська), 1775 – 12 (Власів., Кременчуц., Омельниц. і Потоцьку передано до складу Новорос. губ.) сотень; 1782 – 12 м-к і 1271 село. На поч. 18 ст. М. був знач. торг. і культур. центром. Далеко за межами міста своїми виробами славилися місц. чинбарі, гончарі, шевці, бублейники. 1744 зведено Воскресен., 1763 – Троїц., 1787 –

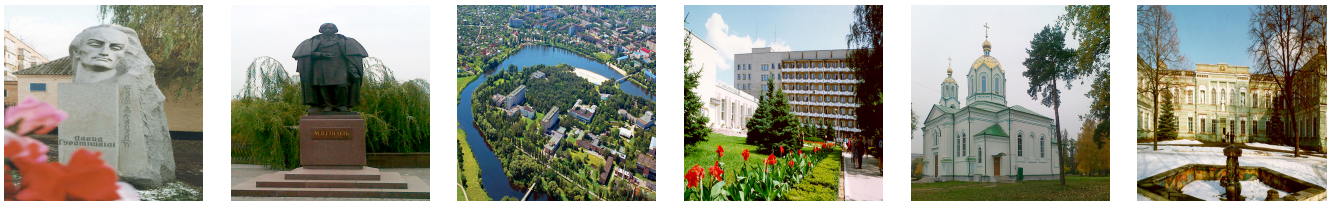
Всесвят. церкви. Тут часто бував просвітитель-гуманіст, філософ, поет Г. Сковорода. Після ліквідації полк. устрою М. увійшов до Київ., а 1795 – до Катеринослав. намісництва; 1796–1802 – у складі Малорос., 1802–1925 – Полтав. губ. 1782–1923 – повіт. центр. Під час війни з наполеонів. військами 1812 у М. квартирував Сівер. драгун. полк, у якому служив майбут. автор «Енеїди» І. Котляревський. 1835 вийшла зб. «Миргород» уродженця Сорочинців (нині с. Великі Сорочинці Миргород. р-ну) М. Гоголя (див. Гоголезнавство), де у «Повести о том, как поссорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем» подано опис міста. Його батько – В. Гоголь-Яновський – був предводителем миргород. дворянства. Відтоді як М. Гоголь написав: «Чудный город Миргород!», місто часто називають Гоголівським. Не випадково і повість «Тарас Бульба» була включена до зб. «Миргород». Дослідники літ. спадщини М. Гоголя одним з прототипів Тараса Бульби вважають миргород. полковника М. Гладкого. Нині гол. вулиця міста – ім. В. Гоголя. Двічі 1845 (у квітні та жовтні) і 1846 М. відвідував Т. Шевченко. 4 жовтня 1845 тут він написав вірші «Не завидуй багатому» та «Не женися на багатій». У деяких списках містерія «Великий льох» датована «М., 1845». У 1-й пол. 19 ст. збирали 4 ярмарки на рік. 1863 працювали канатна ф-ка, цегел. завод, 4 водяних і 45 вітряних млини, було 1133 двори, мешкали 10 196 осіб. У 1870-х рр. засн. Миргород. народниц. гурток. У серед. 1890-х рр. прокладено залізницю. На поч. 20 ст. у Миргород. пов. було 16 волостей (Баранів., Березово-Луцька, Багачан., Зубів., Зуїв., Кибин., Комишнян., Миргород., Петрів., Попів., Савин., Сорочин., Устивиц., Хомутец., Шишац. і Яреськівська). 1912 для забезпечення насел. питною водою пробурено артезіан. свердловину, внаслідок чого відкрито Миргород. родовище мінерал. води. У квітні–грудні 1918 – у складі Української Держави; у серпні–грудні 1919 – під контролем денікінців; у лютому–липні та від грудня 1919 – під більшов. владою. 1923 з Кибин., Миргород. і Петрів. волостей утвор. Миргород. р-н. 1923–30 – у складі Полтав. округи; 1932–37 – Харків., від 1937 – Полтав. обл. 1932 засн. Миргород. МТС. У міжвоєн. період діяли цегел., шкіряний, коноплеперероб. і маслороб. заводи, борошномельно-круп'яний комбінат, електростанція. У 1930-х рр. організовано селян. капелу бандуристів ім. Т. Шевченка, що пізніше увійшла до нар. хору під керівництвом Г. Верьовки (нині Національний заслужений академічний український народний хор ім. Г. Верьовки). Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. 1939 мешкали 18,9 тис. осіб. Від 14 вересня 1941 до 18 вересня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. Нацисти вбили понад 500 жит. Діяло рад. підпілля. 19 вересня 1943 за мужність і стійкість, проявлені у боях, 373-й і 93-й стрілец. дивізіям присвоєно найменування Миргородських. Є поклади нафти, газу, торфу, піску (буд., білого кварцового, кольорового), глини, вохри, мергелю. 2011 природні тер. міста оголошено курортом держ. значення. У М. функціонують комплекс. лікувал.-оздоров. заклад «Миргородкурорт» (об'єднує санаторії «Березовий гай», «Миргород», «Полтава», «Хорол», бальнеогрязелікарню та заг.-курортну поліклініку); санаторії ім. М. Гоголя (раніше – «Південний»), «Радужний» і «Слава»; реабілітац. центр «Миргород» МВС України. Об'єкти природно-заповід. фонду місц. значення: ландшафтні заказники Березовий гай (1999, 63,9

га), Ярмаківський (2007, 1053,6 га, пд.-зх. околиця Миргорода), гідрол. пам'ятка природи Джерело мінерал. води (1964, 2 га). Є парк «Дружба» (3,8 га), значна кількість скверів, зокрема ветеранів (3 га), «Вічний вогонь» (1,7 га), І. Котляревського (0,9 га), «Центральна площа» (0,6 га), «Скорбота» (0,3 га; відкрито меморіал жертвам голодомору), козакам Миргородщини (0,1 га). Нині працюють Миргородський завод мінеральних вод, хлібозавод, елеватор, завод продтоварів «Калинка»; металообробне підприємство «Армапром»; завод термозберігал. конструкцій; швейне підприємство «Світлана»; полігр. підприємство «Миргород»; держ. підприємство «Миргород. лісове госп-во» (від 1970-х рр. існує сувенір. цех). У М. – Миргородський художньо-промисловий коледж ім. М. Гоголя, ПТУ № 44, гімназія ім. Т. Шевченка, навч.-вихов. комплекс «Гелікон» («школа-дитсадок»), 4 заг.-осв. і 1 середня школи, 6 дитсадків, 4 позашкільн. навч. заклади, дит. муз. школа, ДЮСШ; Миргородський краєзнавчий музей, Гурамішвілі Д. Літературно-меморіальний музей, рай. Будинок культури, Палац культури «Миргородкурорту», 4 б-ки; центр. рай. лікарня, поліклінічне відділ. для дорослих і дітей. ЗМІ: телестудія «Миргород», газети «Миргородська правда», «Миргород – наш дім», «Моя газета», «Слово лікаря», «Вісник милосердя», інформ. центр «Миргородщина». За межами міста здобули популярність фольклорно-етногр. ансамблі «Вечорниці» та «Миргородські парубки», пісен. ансамбль «Обереги» (усі – народні), Миргород. мист. братство і дит. зразк. ансамбль танцю «Джерельце». Функціонують спорт. база (відділ. з футболу, баскетболу, волейболу, греко-римської боротьби, паверліфтингу, легкої атлетики та шахів), спорт. клуби «Армапром», «Афродіта», «Лайм», більярд. клуб «Свояк», футбол. клуб «Миргород», низка самостійн. спорт. секцій з боксу, дзюдо, самбо, кіокушин карате, тайланд. боксу. Осн. фізкультурно-спорт. арена міста – міський стадіон «Старт». Готелі: «Миргород», «Гоголь», «Еней», «Отте», «Вілла “Діамант”», «Вікторія». У місті працюють 13 відділ. всеукр. і регіон. банків. Пам'ятки архітектури місц. значення: Свято-Успен. собор (1887, вул. М. Гоголя, № 112), дерев'яна церква Іоанна Богослова (1912, вул. Єрківська, № 33; обидві належать громадам УПЦ МП), будинки дворян. зібрання (1900, нині Центр для дітей та юнацтва, вул. Б. Грекова, № 5) і міської управи (1912, нині райдержадміністрація, вул. М. Гоголя, № 120), чол. гімназія (1910, нині заг.-осв. школа № 1, вул. М. Гоголя, № 173/2). Віряни УПЦ КП відвідують церкву Всіх святих; РКЦ – каплицю Божого милосердя. Протестант. реліг. громади: євангел. християн-баптистів, адвентистів сьомого дня, свідків Єгови. Серед видат. уродженців – живописець, іконописець, академік С.-Петербур. АМ Володимир Боровиковський (1757–1825; його батьком і вчителем був Лука Боровиковський, який писав ікони для церков pobl. М.); брати письменник Панас Мирний і народознавець, літ. критик І. Рудченко; філософ, академік НАНУ та НАПНУ, Герой України Л. Губерський, історик, академік АН СРСР Б. Греков, патофізіолог, академік НАНУ та НАМНУ Г. Бутенко, фахівець у галузі насінництва, академік ВАСГНІЛ і УААН Л. Сечняк; брати політ. діяч, публіцист, дійс. чл. НТШ Михайло та меценат, підприємець Олексій Воскобійники; економісти І. Бакало, А. Бутенко, лікарі Ф. Баштан, А. Вовк, О. Лазарев, К. Платонов, фахівець у галузі автоматизації вироб. процесів І. Богаєнко, географ, краєзнавець К.

Дубняк, економгеограф П. Масляк, агрохімік, ґрунтознавець В. Кавецький, генетик В. Кузнецов, ґірн. інж.-маркшейдер П. Леонтовський, біолог, гідроеколог В. Щербак, фахівець у галузях харч. технологій і гігієни харчування В. Коваленко, фахівець у галузі радіац. захисту Л. Ковган, металознавець І. Неїжко, фахівець у галузі промисловості буд. матеріалів А. Повзик, фахівець у галузі механіки Ю. Повстенко, літературознавець Н. Калениченко; письменники А. Дімаров, П. Маляр, поетеса Н. Харасайло, євр. публіцист, драматург Я. Ґордін, журналіст П. Колесник; музеєзнавець, етнограф, поет М. Обідний, пам'яткознавець, музеєзнавець В. Омельченко; архітектор, графік, композитор Ю. Сластьон, архітектор Л. Канівець, архітектор, скульптор, іконописець Ю. Кодак; графіки, живописці О. Шинін (засл. діяч. мистецтв України), А. Щербак (засл. художник УРСР), В. Бакало, А. Кривобоченко, Г. Ксьонз, майстри різьблення на дереві В. Кваша (засл. майстер нар. творчості УРСР), В. Хитько, майстер декор. текстилю О. Левадний (засл. художник України; див. Левадні), художники-керамісти С. Бережненко, В. Оврах, художник-кераміст, живописець, графік В. Гамирін, вишивальниці О. Бакало, У. Бобир, О. Вітенко, Г. Гармаш, О. Кулик, родина ткаць та вишивальниць Кийченки, художниці декор.-ужитк. мистецтва Н. Луганько, В. Панащатенко; актори С. Верхацький, І. Костюченко (засл. арт. УРСР); співаки М. Микиша (нар. арт. УРСР), В. Навротський (нар. арт. України), З. Соловей (нар. арт. Респ. Узбекистан, засл. арт. України), Г. Скидаленко (засл. арт. УРСР), композитори, співаки В. Соколик (засл. арт. України), Є. Москаленко, бандуристи, майстри з виготовлення інструментів Іван Михайлович Скляр, брати Іван Іванович і Михайло Іванович Склярі, бандурист, співак М. Соколов; рев. діяч П. Зубковський; Герой Радянського Союзу О. Бабенко, повні кавалери ордена Слави Г. Кононенко, І. Щербань. З М. пов'язані життя та діяльність груз. поета Д. Ґурамішвілі (1705–92), історика, етнографа, агронома В. Ломиковського (1777–1848), письменника, громад. діяча А. Свидницького (1834–71); хірурга О. Богаєвського, фольклориста, мовознавця, літературознавця І. Гурина, письменника, перекладача С. Васильченка, поета, перекладача В. Самійленка, поетеси, бандуристки Х. Литвиненко, поета, журналіста Д. Мегелика; скульптора, кінорежисера, драматурга І. Кавалерідзе (нар. арт. УРСР), скульптора, живописця Ф. Балавенського, живописця, архітектора В. Кричевського, архітектора, графіка, живописця, кераміста О. Сластьона, нар. маляра О. Стельмаха, кераміста, іконописця І. Українця, майстра різьблення на дереві, іконописця Я. Усика та ін. Почесні громадяни М.: Л. Губерський, засл. художник України В. Брикулець (обом присвоєно звання 2003), дир. курорту «Миргород» (1963–84) І. Ігнатенко (2005), краєзнавець, публіцист, лікар І. Зубковський (2008), письменник А. Шевченко (2015); кер. міста, що зробили знач. внесок у його розвиток, В. Радько (2005), О. Паутов (2010), В. Третецький (2016); учасник визволення М. від нім. окупації, журналіст М. Фролов (1999), військовики, які загинули 2014–17 під час бойових дій на Сх. України, О. Зубченко, Д. Коряк, М. Куценко, С. Никоненко, М. Ошека, О. Тарасенко. Встановлено пам'ятники Данилу Апостолу, миргород. козакам, М. Гоголю (побл. створ. алею гоголів. героїв; одна з візитівок міста – т. зв. Миргород. калюжа), В. Боровиковському, Д. Ґурамішвілі, Т. Шевченку, Панасу Мирному, Б. Грекову, І. Зубковському,

на честь воїнів-визволителів, які загинули під час 2-ї світової війни, жертвам фашизму, «Вічна Слава», воїнам-афганцям, ліквідаторам аварії на ЧАЕС, учасникам бойових дій на Сх. України; на Алеї Героїв – погруддя Героїв Рад. Союзу С. Власенка (у довоєн. час мешкав у М.), В. Лазоренка, І. Онопрієнка (обидва народилися у с. Шахворостівка), Ф. Мініна (сміт Ромодан) та П. Посвіта (с. Слобідка; усі – Миргород. р-н).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Аббасов А. М., Герасименко О. Я. Миргород: Істор.-краєзн. нарис. Х., 1961;
2. Чернецкая Т. Б. Город-курорт Миргород: Очерк. Х., 1977;
3. Игнатенко И. Е., Полищук Ю. Н. Миргород: История развития курорта, организация лечения и отдыха трудящихся: Фотоочерк. Х., 1979;
4. Сторінки історії Миргородщини: Зб. наук. пр. П., 2000–02. Вип. 1–3;
5. Розсоха Л. О. Миргородська старовина. Дослідження. Статті. Нариси. Розвідки. Кобеляки, 2002;
6. Миргород – місто-курорт: Фотокнига. К., 2004;
7. Миргород: 30 місто обласного значення. Миргород, 2007;
8. Бабич Г. В. Миргород: Історія міста в нарисах. К.; Миргород, 2009;
9. Калайтан О. Г. Миргород – місто курорт: Фотоальбом. Миргород, 2009;
10. Сікорська С. О. З історії вулиць Миргорода: Про вулиці, які носять імена діячів культури. Миргород, 2010;
11. Розсоха Л. О. З історії миргородських вулиць. К., 2012.

Бібліографічний опис:

Миргород / А. М. Фесенко, Л. О. Розсоха // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-65330>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).